४ हिति प्रणाली मर्मत तथा सुधार गर्ने

पाटनका ५६ वटा ढुंगेधाराहरु मध्ये २८ वटा अझै सञ्चालनमा छन् भने १२ वटा खराब अवस्थामा छन् । बाँकी या त नष्ट भैसके वा नराम्ररी बिग्रिसकेको छ । तसर्थ हिति सुधार को लागि कम्तीमा ३ वटा धाराहरु सुधारको स्थानीय प्रयासमा यस कार्यक्रमले सहयोग गर्नेछ ।

कार्यान्वयन

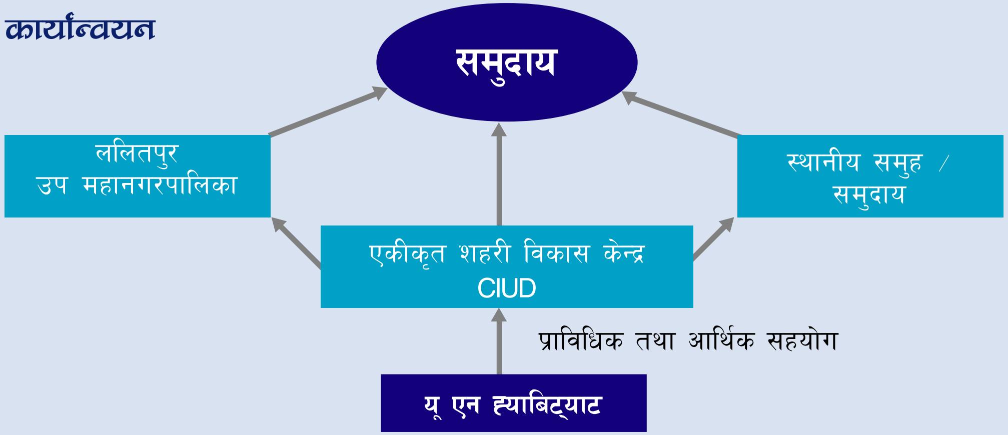

ढुंगेधारा व्यवस्थापनमा समुदायको क्षमता अभिबृद्धि गर्ने उद्देश्यले संचालित यस कार्यक्रमको केन्द्र बिन्दुमा स्थानीय समुदायलाई राखिएको छ । स्थानीय समुदाय परिचालन, कार्यान्वयनको नेतृत्व गर्नुको साथै समुदायले भौतिक तथा आर्थिक लगानी समेत गर्नेछ । CIUD ले यस प्रक्रियाको सहजकर्ता तथा कार्यान्वयनको व्यवस्थापन गर्नेछ । ललितपुर उप महानगरपालिकाले यस प्रक्रियामा भौतिक सहयोगको साथै समन्वय र सुपरिवेक्षकको भूमिका खेल्नेछ । यस कार्यक्रममा यू एन ह्याबिट्याटले मूल आर्थिक सहयोगको साथसाथै सुपरिवेक्षणमा सहयोग गर्नेछ ।

कार्यक्रम अवधि

यस कार्यक्रमको अवधि २०६६ कार्तिक (सन् २००९ अक्टोबर) सम्म रहनेछ ।

एकीकृत शहरी विकास केन्द्र
गुसिंगाल, सानेपा, ललितपुर
फोन नं : ५५२८२२६
फ्याक्स् :५०१२५४९
ई.मेल : ciud@mail.com.np
वेबसाईट : www.ciud.org.np

ललितपुर उप महानगरपालिका
पुल्चोक, ललितपुर
फोन नं: ५५४०९०४
फ्याक्स्: ५५५३९६६
ई.मेल: lptmetro@wlink.com.np
वेबसाईट: www.lalitpur.org.np

यू एन ह्याबिट्याट
एशियाली शहरहरुका लागि पानी कार्यक्रम-नेपाल
पुल्चोक, ललितपुर
फोन नं: ५५४२८१६,फ्याक्स् : ५५३९८७७
ई.मेल : wac.nepal@unhabitat.org.np
वेबसाईट : www.unhabitat.org,
www.urbswatsan.org.np

ललितपुरको हिति प्रणाली संरक्षण प्रयास

UN-HABITAT

परिचय

ढुंगेधारा काठमाडौं उपत्यकाको सभ्यताको एउटा विशिष्ट परिचय हो । किराँत काल देखि नै शुरु भएको लोंह हिति वा गाः हिति नामले परिचित यो हिति प्रणाली लिच्छिवी कालमा विकास भएको थियो भने मल्ल कालमा व्यापक बनेको थियो । राणा कालमा पश्चिमा प्रविधि भित्र्याइए यता ओझेलमा पर्न थालेको हिति प्रणालीलाई बिगत केही दशक यता बेवास्ता गरेको पाईन्छ । जसको कारण यी स्रोतहरुको व्यापक अतिक्रमण भएको छ । शहरीकरण संगै हिजोका खुल्ला क्षेत्र, पोखरी र कुलोहरु मिचिने क्रमले यी ढुंगेधाराहरुका समग्र प्रणाली प्रभावित हुन पुगेको छ ।

अर्को तिर काठमाडौं उपत्यकामा विगत २ दशक देखिको पानीको हाहाकारले आम समुदायलाई आफ्नो टोलका ढुंगेधारा तिर फर्कन बाध्य पारेको छ । यसले ढुंगेधारालाई पुनर्जिवन दिने स्थानीय प्रयास मात्र भएको छैन नयाँ जीवन पद्धती अनुरुप यसमा सुधारका उदाहरण पनि प्रस्तुत गरेको छ । यस क्रममा पाटनको आल्को हिति उदाहरणको रुपमा अघि आएको छ । यस जनस्तरको प्रयासलाई व्यापक बनाउन तथा हालका व्यवस्थापन प्रणालीलाई अझ विकास तथा दिगो बनाउने र कतिपय ढुंगेधाराको बहाव सुधार गर्न स्थानीय समुदायको क्षमता अभिबृद्धि जरुरी छ । यही अभिप्रायले ललितपुर उप महानगरपालिका र एकीकृत शहरी विकास केन्द्रले यू एन ह्यबिट्याटको सहयोगमा परम्परागत ढुंगेधारा संरक्षणमा स्थानीय समुदायको क्षमता अभिबृद्धि कार्यक्रम अगाडि सारेको छ ।

यस प्रयासबाट लगभग ५,००० बासिन्दाहरु प्रत्यक्ष लाभान्वित हुन्छन् भने अप्रत्यक्ष लाभान्वित हुने जनसंख्या निकै ठूलो हुनेछ ।

उद्देश्य

१ समुदायमा आधारित व्यवस्थापन र वितरण प्रणाली मार्फत स्थानीय खानेपानीको आवश्यकता पूर्ति गर्न परम्परागत हिति प्रणालीलाई उपयोग गर्नु

२ स्थानीय स्तरमा समुदायको पानी व्यवस्थापन क्षमता अभिबृद्धि गर्नु

३ स्थानीय समुदायको स्थानीय स्रोत व्यवस्थापन क्षमता अभिबृद्धि गर्नु

४ नगरपालिका र समुदायको हिति प्रणाली व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता अभिबृद्धि गर्नु

प्रस्तावित गतिविधिहरु

यस आयोजनाको मुख्य उद्देश्य स्थानीय समुदायको क्षमता अभिबृद्धि गरी हिति प्रणाली व्यवस्थापनको उदाहरण प्रस्तुत गर्ने भएकोले सांकेतिक रुपमा निम्न कार्यहरु अघि सारिएको छ ।

१ परम्परागत हितिहरुमा समुदायमा आधारित पानी वितरण प्रणाली स्थापना

यस कार्यक्रम अन्तर्गत हाल छानिएका सुन्धारा (न्ःग हिति), अमृत हिति-इमुखेल र तापा हितिमा पानी वितरण तथा व्यवस्थापनको प्रणाली स्थापना गरिनेछ । यी तीनवटा धाराहरु र अल्को हिति प्रणालीको चुस्त व्यवस्थापनको लागि व्यवस्थापन सुचना प्रणाली स्थापन गरिनेछ ।

२ खानेपानी सञ्चालन र व्यवस्थापनमा स्थानीय समुदायको क्षमता अभिबृद्धि गर्ने

पानी व्यवस्थापन प्रणालीको मर्मत संभार कार्य प्रभावकारी बनाउनका लागि समुदायको सीप र ज्ञान अभिबृद्धि गरिने छ । यस सँग सँगै पानी गुणस्तर सम्बन्धमा जनचेतना मूलक कार्यक्रमहरु थालनी गरिने छ, जस अन्तर्गत पानी जाँच र साधारण घरेलु शुद्धिकरण तरिकाहरु पर्दछन् ।

३ हिति प्रणाली बारे व्यापक चेतना अभिबृद्धि गर्ने

ढुंगेधारा यस देशको राष्ट्रिय सम्पदा हो । यस सम्पदाको महत्व, यसका प्राविधिक पक्ष, सांस्कृतिक महत्व तथा संरक्षण कार्यमा व्यापक जनचेतना जगाउन यस आयोजना अन्तर्गत कम्तिमा ढुंगेधारा भएका १५ वटा टोलहरुमा हिति प्रणाली बारे चेतना मूलक तालिम सञ्चालन गरिने छ । साथै निर्णायक स्तरमा हिति प्रणालीको व्यवस्थापन तथा प्राविधिक ज्ञान आवश्यक भएकोले ललितपुर उप महानगरपालिकाका प्राविधिक तथा सम्बन्धित विभागका कर्मचारीहरुलाई तालिम दिइने छ ।